

**PAAIŠKINIMAS DĖL PROJEKTO FINANSAVIMO IR ADMINISTRAVIMO SUTARČIŲ
KEITIMO MAŽINANT JOSE SUPLANUOTUS RODIKLIUS IR PAŽEIDIMŲ
NUSTATYMO NEPASIEKUS PROJEKTO FINANSAVIMO IR ADMINISTRAVIMO
SUTARTYSE SUPLANUOTŲ RODIKLIŲ**

Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2012 m. gegužės 9 d. nutarimu Nr. 510 „Dėl Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2007 m. gruodžio 19 d. nutarimo Nr. 1443 „Dėl projektų administravimo ir finansavimo taisyklių patvirtinimo“ pakeitimo“ (Žin., 2012, Nr. 56-2785) Projektų finansavimo ir administravimo taisyklės, patvirtintos Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2007 m. gruodžio 19 d. nutarimu Nr. 1443 (Žin., 2008, Nr. 4-132) (toliau – PAFT), buvo papildytos naujais 173¹ ir 191¹ punktais¹.

PAFT 173¹ punktas nustato įgyvendinančiųjų institucijų ir ministerijų ir (ar) kitų valstybės institucijų, pagal kompetenciją atsakingų už bendrai finansuojamus iš Europos Sąjungos (toliau – ES) fondų lėšų ūkio sektorius (toliau – ministerija ir (ar) kita valstybės institucija), funkcijas atliekant iš ES fondų lėšų bendrai finansuojamų projektų (toliau – projektai) finansavimo ir administravimo sutarčių (toliau – sutartys) pakeitimus dėl jose nustatytų stebėsenos rodiklių ir (arba) fizinių veiklos įgyvendinimo rodiklių (toliau – rodikliai) reikšmių mažėjimo: *„Jeigu mažėja projekto finansavimo ir administravimo sutartyje nustatytos projekto stebėsenos rodiklių ir (arba) fizinių veiklos įgyvendinimo rodiklių reikšmės, įgyvendinančioji institucija turi įvertinti rodiklių mažėjimo priežastis ir projektui skirtą finansavimo dydžio pagrįstumą, atsižvelgdama į sumažėjusias rodiklių reikšmes, ir gali teikti ministerijai ir (ar) kitai valstybės institucijai pasiūlymą pakeisti projekto finansavimo ir administravimo sutartį ir sumažinti projektui skirtą finansavimą ir (ar) inicijuoti išmokėtų projekto finansavimo lėšų arba jų dalies susigrąžinimą, vadovaudamasi PAFT 188¹ ir 188² punktais.“*

Tuo tarpu **PAFT 191¹ punktas** apibrėžia įgyvendinančiųjų institucijų ir ministerijų ir (ar) kitų valstybės institucijų funkcijas nustatant pažeidimus, kurie įgalina taikyti finansines korekcijas projektų vykdytojams projekto veiklų įgyvendinimo pabaigoje ir (arba) projekto tęstinumo laikotarpiu nepasiekus sutartyje nustatytų rodiklių reikšmių: *„Jeigu projekto vykdytojas, įgyvendinęs projekto veiklas, nepasiekia planuotų projekto stebėsenos rodiklių ir (arba) fizinių veiklos įgyvendinimo rodiklių, įgyvendinančioji institucija, įvertinusi rodiklių nepasiekimo priežastis, šiose Taisyklėse ir Veiksmų programų administravimo ir finansavimo taisyklėse nustatyta tvarka gali inicijuoti pažeidimo tyrimą ir nustatyti pažeidimą arba jo nenustatyti.“*

Pastarojo PAFT punkto įgyvendinimo nuostatos detalizuotos Metodinių pažeidimų tyrimo ir nustatymo rekomendacijų, patvirtintų Lietuvos Respublikos finansų ministro 2009 m. gegužės 29 d. įsakymu Nr. 1K-173 (Žin., 2009, Nr. 67-2716, 2013, Nr. 2-56) (toliau – Rekomendacijos), **26¹-26³ punktuose²**, kurie reglamentuoja pažeidimų tyrimo ir nustatymo tvarką bei apibrėžia finansinių korekcijų apskaičiavimo principus, kai yra nustatomas pažeidimas dėl sutartyje nustatytų rodiklių reikšmių nepasiekimo projekto veiklų įgyvendinimo pabaigoje ir (arba) projekto tęstinumo laikotarpiu.

Siekdama užtikrinti tinkamą naujuose PAFT ir Rekomendacijų punktuose pateiktų nuostatų įgyvendinimą, Vadovaujančioji institucija parengė šių nuostatų paaiškinimą, kuriame nurodo praktinius minėtų nuostatų taikymo aspektus bei pagrindinius projektui skirtą finansavimo mažinimo ir (arba) dalies išmokėtų finansavimo lėšų grąžinimo principus, keičiant sutartis dėl jose nustatytų rodiklių reikšmių mažinimo projekto veiklų įgyvendinimo metu ir (arba) nustatant

¹ Aktuali PAFT versija: http://www3.lrs.lt/pls/inter3/dokpaieska.showdoc_l?p_id=424750

² Patvirtintas keitimas: http://www3.lrs.lt/pls/inter3/dokpaieska.showdoc_l?p_id=440955&p_query=&p_tr2=2

pažeidimus dėl minėtų reikšmių nepasiekimo projekto veiklų įgyvendinimo pabaigoje ir (arba) projekto tęstinumo laikotarpiu (toliau – Paaiškinimas).

I. Sutarties keitimas dėl joje nustatytos rodiklio reikšmės mažinimo

Riziką, kad projektas gali nepasiekti sutartyje nustatytos rodiklio reikšmės, įgyvendinančioji institucija turi stebėti atlikdama PAFT ir kituose teisės aktuose, reglamentuojančiuose strategiją ir veiksmų programų administravimą ir finansavimą, nustatytas projekto administravimo funkcijas, ypač mokėjimo prašymų ir (arba) ataskaitų po projektų užbaigimo tikrinimo, projektų patikrų vietoje atlikimo metu. Nustačiusi tokią riziką, įgyvendinančioji institucija visų pirma turėtų įspėti projekto vykdytoją apie nustatytą riziką, paprašyti jo atitinkamo paaiškinimo ir (arba) veiksmų plano dėl sutartyje nustatytos rizikingo rodiklio reikšmės pasiekimo ir priminti jo įsipareigojimus, numatytus PAFT 170.3 ir 171 punktuose.

Jei vykdytojas pats mato, kad nepasieks sutartyje nustatytos rodiklio reikšmės, jis turi nedelsdamas, t. y. nelaukdamas galutinio mokėjimo prašymo ar atitinkamos ataskaitos po projekto užbaigimo pateikimo, apie tai informuoti įgyvendinančiąją instituciją, ir gali inicijuoti sutarties keitimą dėl joje nustatytos rodiklio reikšmės mažinimo remiantis PAFT 170.3 punktu, pagal kurį sutartis turi būti keičiama sutarties šalims pasirašant papildomą susitarimą, kai mažėja sutartyje nustatytos projekto stebėsenos rodiklių reikšmės, o bendrai finansuojamų iš Europos socialinio fondo lėšų projektų, – kai stebėsenos rodiklių reikšmės mažėja daugiau kaip 10 procentų.

Kaip numatyta PAFT 171 punkte, projekto vykdytojas, raštu pateikdamas įgyvendinančiajai institucijai prašymą dėl sutarties keitimo, kurio pagrindas yra PAFT 170.3 punkte nurodytos aplinkybės, kartu su prašymu privalo pateikti įgyvendinančiajai institucijai ir visus prašymą pagrindžiančius įrodymus.

Įgyvendinančioji institucija, gavusi projekto vykdytojo prašymą dėl sutarties keitimo mažinant joje nustatytą rodiklio reikšmę, vadovaudamasi naujuoju PAFT 173¹ punktu, pirmiausia **turi įvertinti sutartyje nustatytos rodiklio reikšmės sumažėjimo priežastis.**

Sutarties keitimas dėl joje nustatytos rodiklio reikšmės mažinimo dar neįgyvendinus visų projekto veiklų ir neatėjus rodiklio pasiekimo momentui *yra galimas* tais atvejais, kai:

- Sutartyje nustatytos rodiklio reikšmės sumažėjimas yra susijęs su konkrečios projekto veiklos vykdymo apimties sumažėjimu, projekto vykdytojui pateikus pagrįstus paaiškinimus dėl projekto veiklos apimties ir atitinkamo rodiklio planuojamos pasiekti reikšmės sumažėjimo. Šis atvejis apima ir tuos atvejus, kai yra pagrįstai keičiamos projekto veiklos, perskirstant lėšas tarp veiklų ir atitinkamai koreguojant sutartyje nustatytas pasiekti rodiklių reikšmes.

Pastebėtina, kad šis atvejis labiausiai taikytinas produkto rodikliams (stebėsenos rodiklių tipas) ir (arba) fiziniams veiklos įgyvendinimo rodikliams. Rezultato rodikliams (stebėsenos rodiklių tipas) šis atvejis taikomas tik tada, kai rezultato rodiklio reikšmės nepasiekimas yra susijęs su konkrečios projekto veiklos vykdymo apimties sumažėjimu.

Pavyzdžiui, sutartyje buvo numatyta parengti ir išleisti 10.000 tam tikros disciplinos vadovėlių, tačiau dėl pagrįstų priežasčių (pavyzdžiui, dėl bendrojo lavinimo mokyklų tinklo optimizavimo) sumažinus minėtų vadovėlių leidybos veiklos apimtį, iki projekto veiklų įgyvendinimo pabaigos numatoma išleisti tik 5.000 tokių vadovėlių.

- Sutartyje nustatytos rodiklio reikšmės sumažėjimas nėra susijęs su konkrečios projekto veiklos vykdymo apimties sumažėjimu, tačiau yra sąlygotas veiksmų, kurių įtakos projekto vykdytojas negali sumažinti. Kitaip tariant, įgyvendinančioji institucija turi įsitikinti, kad nėra ir nebus galimybių pasiekti sutartyje nustatytos rodiklio reikšmės, kadangi projekto vykdytojas projekto veiklų įgyvendinimo metu negalėjo ir negalės imtis veiksmų užtikrinti šios reikšmės pasiekimą, nes jos sumažėjimas yra sąlygotas veiksmų, kurie nepriklauso nuo projekto vykdytojo veiklos ir nebuvo žinomi sutarties pasirašymo metu. Toks atvejis gali būti taikomas tik rezultato rodikliams (stebėsenos rodiklių tipas), kurių nepasiekimas nėra susijęs su konkrečios projekto veiklos vykdymo apimties sumažėjimu.

Pavyzdžiui, sutartyje buvo numatyta įdarbinti 80 proc. neįgaliųjų, dalyvavusių projekto veiklose, tačiau dėl ekonominės krizės ženkliai padidėjus nedarbo lygiui, tapo akivaizdu, kad įdarbinti sutartyje numatytą dalį neįgaliųjų bus neįmanoma, kad ir kokių veiksmų imtųsi projekto vykdytojas įgyvendindamas projekto veiklas.

Sutarties keitimas dėl joje nustatytos rodiklio reikšmės sumažinimo dar neįgyvendinus visų projekto veiklų ir neatėjus rodiklio pasiekimo momentui *nėra galimas* tuo atveju, kai:

- Sutartyje nustatytos rodiklio reikšmės sumažėjimas nėra susijęs su konkrečios projekto veiklos vykdymo apimties sumažėjimu, bet yra sąlygojamas veiksmų, kurių įtaką sutartyje nustatytos rodiklio reikšmės sumažėjimui projekto vykdytojas dar gali sumažinti ir (arba) dar neįgyvendinus visų projekto veiklų ir (arba) neatėjus rodiklio pasiekimo momentui dar nėra galimybės įsitikinti, kad įgyvendinus visas projekto veiklas ir (arba) atėjus rodiklio pasiekimo momentui nebus pasiekta sutartyje nustatyta rodiklio reikšmė. Kitaip tariant, jeigu tik įmanoma, projekto veiklų įgyvendinimo metu projekto vykdytojas turi imtis veiksmų užtikrinti sutartyje nustatytos rodiklio reikšmės pasiekimą. Pažymėtina, kad toks atvejis gali būti taikomas tik tiems rezultato rodikliams (stebėsenos rodiklių tipas), kurių nepasiekimas nėra susijęs su konkrečios projekto veiklos vykdymo apimties sumažėjimu.

Pavyzdžiui, sutartyje buvo numatyta per 3 metus po projektų veiklų užbaigimo padidinti paremtos įmonės eksportą 30 proc. Net jei projekto vykdytojas abejoja, ar galės pasiekti sutartyje nustatytą rodiklio reikšmę, ženkliai kritus eksporto lygiui visoje šalyje, keisti sutarties dėl atitinkamo rodiklio reikšmės mažinimo negalima, nes dar projektui nesibaigus ir nepraėjus 3 metams po projekto veiklų užbaigimo, dar nėra galimybės įsitikinti, kad įgyvendinus visas projekto veiklas ir praėjus 3 metams po projekto veiklų užbaigimo tikrai nebus pasiekta sutartyje nustatyta rodiklio reikšmė. Tuo labiau, kad projekto veiklų įgyvendinimo metu projekto vykdytojas dar gali imtis tam tikrų veiksmų, pavyzdžiui, stiprinti rinkodaros veiklą, kuri padėtų padidinti įmonės eksportą sutartyje nustatytu lygiu.

Visais atvejais vertinant sutartyje nustatytos rodiklio reikšmės sumažėjimo priežastis, projekto vykdytojas turi pateikti pagrįstus paaiškinimus dėl rodiklio reikšmės mažinimo, kad įgyvendinančioji institucija galėtų **įsitikinti, kad nėra ir nebus galimybių pasiekti sutartyje nustatytos rodiklio reikšmės.** Įgyvendinančioji institucija turi nepritarti ir (arba) nesiūlyti ministerijai ir (ar) kitai valstybės institucijai pritarti sutarties pakeitimui, jei nėra galimybės įsitikinti, kad įgyvendinus projekto veiklas ir (arba) atėjus rodiklio pasiekimo momentui nebus pasiekta sutartyje nustatyta rodiklio reikšmė.

Vadovaudamasi PAFT 173¹ punktu, įgyvendinančioji institucija, įvertinusi rodiklio reikšmės sumažėjimo priežastis ir įsitikinusi, kad nėra ir nebus galimybių pasiekti šios reikšmės, atlikdama sutarties keitimo procedūras, taip pat turi **įvertinti projektui skirto finansavimo dydžio**

pagrįstumą, atsižvelgiant į sumažėjusią rodiklio reikšmę. Vertinant projektui skirto finansavimo dydžio pagrįstumą turi būti vadovaujamosi šiais principais:

- Jei projekto vykdytojas pagrindžia projektui skirtą finansavimo dydį, atsižvelgiant į rodiklio reikšmę, sumažėjusią dėl konkrečios projekto veiklos vykdymo apimties sumažėjimo, tai projektui skirtas finansavimas neturi būti mažinamas, keičiant sutartį dėl joje nustatytos rodiklio reikšmės mažinimo dar neįgyvendinus visų projekto veiklų. Pastebėtina, kad mažesnė veiklų apimtis ir todėl pasiekta mažesnė nei sutartyje nustatyta rodiklio reikšmė gali būti grindžiama padidėjusiais kaštais, kuriuos sąlygojo projekto veiklų įgyvendinimo sąlygų pasikeitimas lyginant su projekto veiklų planavimo metu (rengiant paraišką dėl projekto finansavimo) nustatytomis sąlygomis (pavyzdžiui, pabrangimas po viešojo pirkimo arba darbų, paslaugų ar prekių kainos ar įkainių perskaičiavimo pagal bendrą kainų lygio kitimą). Tačiau tokie atvejai turi būti projekto vykdytojo tinkamai pagrįsti (tuo pačiu pagrindžiant ir projekto tikslų pasiekimą) ir įgyvendinančiosios institucijos įvertinti.

Pavyzdžiui, sutartyje buvo numatyta suremontuoti 30 m² tam tikrų patalpų plotą, tam numatant X Lt finansavimą. Tačiau projekto veiklų įgyvendinimo metu atliekant viešojo pirkimo procedūras paaiškėjo, kad norint suremontuoti 30 m² reikia skirti X+Y Lt sumą, o už X litų sumą galima suremontuoti mažesnę, t.y. 25 m², patalpų plotą, tačiau jis būtų labiau (nei planuota paraiškos dėl projekto finansavimo rengimo metu) pritaikytas specialiujų poreikių asmenims ir pan. Taigi tokiu atveju, jei projekto vykdytojas įrodo, kad paraiškos rengimo metu rinkos kainos buvo įvertintos netiksliai, tokiu būdu pagrįsdamas projektui skirtą finansavimo dydį, bei užtikrina, kad bus pasiekti projekto tikslai net ir sumažinus nustatytą rodiklio reikšmę, tai mažinant šią reikšmę, projektui skirtas finansavimas gali būti nemažinamas.

Tačiau projekto vykdytojui nepagrindus projektui skirtą finansavimo dydžio atsižvelgiant į sumažėjusią rodiklio reikšmę, projektui skirtą finansavimo dydis gali būti mažinamas proporcingai pagal sumažėjusią projekto veiklos apimtį, kadangi šiuo atveju sutartyje nustatytos rodiklio reikšmės sumažėjimas yra susijęs su konkrečios projekto veiklos vykdymo apimties sumažėjimu. Kitaip tariant, įgyvendinančioji institucija šiuo atveju gali teikti ministerijai ir (ar) kitai valstybės institucijai pasiūlymą projektui skirtą finansavimą sumažinti ir (arba) dalį išmokėtų finansavimo lėšų grąžinti iš projekto vykdytojo proporcingai pagal sumažėjusią projekto veiklos apimtį.

Pavyzdžiui, sutartyje buvo numatyta išleisti 10.000 tam tikros disciplinos vadovėlių, tačiau dėl atitinkamos veiklos apimties pasikeitimo iki projekto veiklų įgyvendinimo pabaigos numatoma išleisti tik 7.000 tokių vadovėlių. Tokiu atveju įgyvendinančioji institucija turėtų siūlyti ministerijai ir (ar) kitai valstybės institucijai sumažinti projektui skirtą finansavimą ir (arba) pareikalauti iš projekto vykdytojo grąžinti dalį išmokėtų finansavimo lėšų tokia apimtimi, kokia buvo skirta/išmokėta 3.000 vadovėlių leidybai.

Projekto vykdytojui nepagrindus projektui skirtą finansavimo dydžio atsižvelgiant į sumažėjusią rodiklio reikšmę, projektui skirtą finansavimo dydis taip pat gali būti mažinamas tik už nepagrįstą projektui skirtą finansavimo dalį, kadangi sumažėjusiai rodiklio reikšmei pasiekti gali reikėti mažiau lėšų nei buvo nustatyta sutarties biudžete, tačiau daugiau negu tuo atveju, kai projektui skirtą finansavimo dydis būtų mažinamas proporcingai pagal sumažėjusią projekto veiklos apimtį. Kitaip tariant, keičiant sutartį dėl joje nustatytos rodiklio reikšmės mažinimo, įgyvendinančioji institucija gali teikti ministerijai ir (ar) kitai valstybės institucijai pasiūlymą projektui skirtą finansavimą sumažinti ir (arba) dalį išmokėtų finansavimo lėšų grąžinti iš projekto vykdytojo tik už nepagrįstą projektui skirtą finansavimo dalį.

Pavyzdžiui, sutartyje buvo numatyta išleisti 10.000 tam tikros disciplinos vadovėlių, šiai veiklai įgyvendinti skiriant 100.000 Lt. Tačiau dėl atitinkamos veiklos apimties pasikeitimo iki projekto veiklų įgyvendinimo pabaigos numatoma išleisti tik 7.000 tokių vadovėlių. Mažinant projektui skirtą finansavimo dydį proporcingai pagal sumažėjusių projekto veiklos apimtį, lėšas reikėtų mažinti nuo 100.000 Lt iki 70.000 Lt, tačiau dėl padidėjusių kaštų ar kitų tinkamai pagrįstų priežasčių įgyvendinančioji institucija gali siūlyti ministerijai ir (ar) kitai valstybės institucijai sumažinti projektui skirtą finansavimą ir (arba) pareikalauti iš projekto vykdytojo grąžinti dalį išmokėtų finansavimo lėšų tokia apimtimi, kokia yra tinkamai pagrįsta ir reikalinga 7.000 vadovėlių leidybai. Pavyzdžiui, projektui skirtas finansavimas gali būti mažinamas ne iki 70.000 Lt, bet tik iki 85.000 Lt, jei projekto vykdytojas pagrindžia, kad 7.000 vadovėlių leidybai reikia ne 70.000 Lt, o 85.000 Lt dėl išlaidų padidėjimo po viešųjų pirkimo procedūros atlikimo ir pan.

Be to, jei rodiklio reikšmė mažinama dėl konkrečios projekto veiklos vykdymo apimties sumažėjimo, vertinant apmokamų išlaidų pagrįstumą mokėjimo prašymo nagrinėjimo metu įgyvendinančioji institucija turėtų pripažinti tinkamomis finansuoti tik dalį išlaidų, kurios yra tiesiogiai susijusios su pasiektais rodikliais ir įvykdytomis veiklomis.

Jeigu dėl sutartyje nustatytos rodiklio reikšmės sumažėjimo numatoma panaudoti ne visą projektui skirtą finansavimą, sutaupytas lėšas tam tikrais atvejais pagal ministerijų ir (ar) kitų valstybės institucijų nustatytą tvarką, aprašytą projektų finansavimo sąlygų apraše ir (arba) atskirame rašte, gali būti leidžiama panaudoti kitoms to paties projekto veikloms finansuoti sutarties šalims pasirašant papildomą susitarimą dėl sutarties pakeitimo pagal PAFT 169–177 punktų nuostatas. Taip pat gali būti mažinamas projektui skirtas finansavimas, o sutaupytos lėšos panaudotos kitiems projektams finansuoti.

Jei projekto vykdytojas nepagrindžia projektui skirtą finansavimo dydžio atsižvelgiant į rodiklio reikšmę, sumažėjusių dėl konkrečios projekto veiklos vykdymo apimties sumažėjimo, tačiau nesutinka, kad būtų sumažintas projektui skirtas finansavimas visoms sutarties šalims pasirašant papildomą susitarimą dėl sutarties pakeitimo, įgyvendinančioji institucija, vadovaudamasi PAFT 179.4 punktu, gali siūlyti ministerijai ir (ar) kitai valstybės institucijai priimti vienašalį sprendimą dėl projektui skirtą finansavimo mažinimo.

- Jei projekto vykdytojas pateikia pagrįstus paaiškinimus dėl sutartyje nustatytos rodiklio reikšmės sumažėjimo, kuris nėra susijęs su konkrečios projekto veiklos vykdymo apimties sumažėjimu, tačiau yra sąlygotas veiksnių, kurių įtakos projekto vykdytojas negali sumažinti, tuomet projektui skirtas finansavimas neturi būti mažinamas.

Pavyzdžiui, sutartyje buvo numatyta įdarbinti 80 proc. neįgaliųjų, dalyvavusių projekto veiklose, tačiau dėl ekonominės krizės ženkliai padidėjus nedarbo lygiui, tapo akivaizdu, kad įdarbinti sutartyje numatytą dalį neįgaliųjų bus neįmanoma. Tokiu atveju projektui skirtas finansavimas neturi būti mažinamas, tuo labiau, kad visas projekto veiklas projekto vykdytojas numato įgyvendinti tokia pačia apimtimi, t. y. nemažindamas jų apimties.

II. Pažeidimo tyrimas ir (arba) nustatymas dėl sutartyje nustatytos rodiklio reikšmės nepasiekimo įgyvendinus projekto veiklas

Vadovaudamasi PAFT 191¹ punkto nuostatomis, galutinio mokėjimo prašymo ir (arba) ataskaitos po projekto užbaigimo tikrinimo metu nustatę faktą, kad įgyvendinęs projekto veiklas projekto vykdytojas nepasiekė sutartyje nustatytos rodiklio reikšmės, įgyvendinančioji institucija, įvertinusi rodiklio nepasiekimo priežastis, gali inicijuoti pažeidimo tyrimą ir jį nustatyti arba nenustatyti.

Vadovaujantis Rekomendacijų 26¹ punkte numatytais atvejais, **pažeidimas turi būti nustatomas**, kai:

- Sutartyje nustatytos rodiklio reikšmės nepasiekimas yra susijęs su konkrečios projekto veiklos vykdymo apimties sumažėjimu ir projekto vykdytojas nepateikia pagrįstų paaiškinimų dėl sutartyje nustatytos rodiklio reikšmės nepasiekimo ir (arba) nepagrindžia projektui skirtu finansavimo dydžio atsižvelgiant į nepasiektą rodiklio reikšmę.

Šis atvejis dažniausiai taikomas *produkto rodikliams* (stebėsenos rodiklių tipas) ir (arba) fiziniams veiklos įgyvendinimo rodikliams. Rezultato rodikliams (stebėsenos rodiklių tipas) šiame punkte numatytas atvejis nustatomas tik tada, kai rezultato rodiklių nepasiekimas yra susijęs su konkrečios projekto veiklos vykdymo apimties sumažėjimu.

Pavyzdžiui, sutartyje buvo numatyta parengti 5 studijų programas, tačiau projekto vykdytojui neįvykdžius visų veiklų, pasibaigus projektui buvo sukurtos tik 3 studijų programos. Arba kitas pavyzdys: sutartyje buvo nustatytas rezultato rodiklis, pagal kurį buvo suplanuota prijungti 80 proc. regiono gyventojų prie naujai nutiestų vandens tiekimo tinklų, tačiau atsisakius dalies vandens tiekimo tinklų tiesimo, vietoj to daugiau dėmesio skiriant nuotekų tvarkymui, įgyvendinus projekto veiklas prie naujai nutiestų vandens tiekimo tinklų buvo prijungta tik 50 proc. regiono gyventojų.

Tačiau jei šiuo atveju projekto vykdytojas pateikia pagrįstus paaiškinimus dėl sutartyje nustatytos rodiklio reikšmės nepasiekimo ir pagrindžia projektui skirtu finansavimo dydį arba tinkamomis finansuoti pripažintos tik už faktinį veiklų vykdymą patirtos išlaidos, pažeidimas neturi būti nustatomas. Tokiu atveju sutarties keitimas taip pat neturi būti atliekamas – paaiškinimai dėl rodiklio reikšmės nepasiekimo ir projektui skirtu finansavimo dydžio pagrindimo argumentai turi būti fiksuojami galutinio mokėjimo prašymo arba ataskaitos po projekto užbaigimo patikros lapuose.

Pastebėtina, kad mažesnė veiklų apimtis ir pasiekta mažesnė nei sutartyje nustatyta rodiklio reikšmė gali būti grindžiama geresne darbų/paslaugų/prekių kokybe ir todėl didesniais kaštais arba su didesniais kaštais/pabrangimu po viešųjų pirkimų procedūros, darbų, paslaugų ar prekių kainos ar įkainių perskaičiavimo pagal bendrą kainų lygio kitimą. Tokie veiklų turinio, biudžeto ir apimties keitimai, įtakojantys rodiklių nepasiekimą, turi būti tinkamai pagrįsti, suderinti iki galutinio mokėjimo prašymo apmokėjimo vadovaujantis PAFT 167 punkto nuostatomis ir įforminti atliekant sutarties keitimą vadovaujantis PAFT 169, 170.5 ir 171 punktų nuostatomis. Tačiau jei rodiklis nepasiektas dėl veiklų apimties sumažėjimo, nekeičiant veiklų turinio ar biudžeto, sutarties keitimas vien dėl rodiklių mažinimo neturi būti atliekamas. Kaip jau minėta, nekeičiant sutarties, paaiškinimai dėl rodiklio reikšmės nepasiekimo ir projektui skirtu finansavimo dydžio pagrindimo argumentai turi būti fiksuojami galutinio mokėjimo prašymo arba ataskaitos po projekto užbaigimo patikros lapuose.

Pavyzdžiui, sutartyje buvo numatyta įrengti 30 km pėsčiųjų taką, tam numatant X Lt finansavimą. Tačiau projekto vykdytojas iš naujo įvertinęs atitinkamos veiklos turinį, nustatė, kad už tą pačią lėšų sumą yra tikslingiau nutiesti trumpesnę, 20 km, pėsčiųjų taką, kuris būtų labiau pritaikytas turistų poreikiams, įskaitant neįgaliuosius ir pan. Tokiu atveju projekto vykdytojui pateikus pagrindimą ir įgyvendinančiajai institucijai jį įvertinus kaip pakankamą, pažeidimas neturi būti nustatomas, tačiau vietoj to turi būti atliekamas sutarties keitimas dėl veiklų turinio pakeitimo (vadovaujantis PAFT 169, 170.5 ir 171 punktų nuostatomis) ir sutartyje nustatytos rodiklio reikšmės mažinimo, nemažinant projektui skirto finansavimo (vadovaujantis PAFT 170.3 ir 173¹ punktų nuostatomis).

Kitas pavyzdys, kai sutartyje buvo numatyta rekonstruoti 80 km ilgio automobilių kelią, tačiau pateikus darbų užbaigimo aktą, paaiškėjo, kad buvo nutiesta tik 75 km dėl skaičiavimo klaidų techniniuose dokumentuose. Tokiu atveju sutarties keitimas dėl rodiklių mažinimo neturi būti atliekamas, kadangi rodiklis nepasiektas dėl veiklos vykdymo mažesne apimtimi, nekeičiant veiklų turinio.

Atkreipiame dėmesį į tai, kad visiškai sutartyje nustatytos rodiklio reikšmės nepasiekimas negali būti grindžiamas visišku veiklos neįvykdymu, kadangi jei tam tikra veikla apskritai nebuvo vykdoma ir todėl nebuvo pasiektos sutartyje nustatytos susijusių rodiklių reikšmės, tuomet turi būti vertinamas ne konkrečių rodiklių nepasiekimo, bet projekto tikslų nepasiekimo klausimas, kuris turi būti traktuojamas kaip sutarties sąlygų nesilaikymas. O tokiu atveju, vadovaujantis PAFT 191 punkto nuostatomis, įgyvendinančioji institucija turi teisę inicijuoti, o ministerija ir (ar) kita valstybės institucija turi teisę vienašaliu sprendimu sumažinti, sustabdyti arba nutraukti projekto finansavimą ir (ar) nutraukti projekto finansavimo ir administravimo sutartį, ir (ar) pareikalauti grąžinti sumokėtas lėšas ar jų dalį (teisę pareikalauti grąžinti sumokėtas lėšas ar jų dalį turi įgyvendinančioji institucija, jeigu jos vadovas yra asignavimų valdytojas).

Atkreipiame dėmesį, kad įtariamasis pažeidimas dėl rodiklio reikšmės nepasiekimo gali būti ištaisomas pratęsiant rodiklio pasiekimo laikotarpį nurodant tam tikrą pagrįstą terminą. Tačiau priimdama tokį sprendimą, įgyvendinančioji institucija turi įsitikinti, kad yra tenkinamos abi žemiau nurodytos sąlygos:

a) rodiklio pasiekimas priklauso tik nuo projekto vykdytojo veiklų, kurias vėluojama atlikti. Pavyzdžiui, naujų darbo vietų sukūrimas paramą gavusioje įmonėje. Tačiau jei rodiklio pasiekimas priklauso ne tik nuo projekto vykdytojo veiklos, bet ir nuo kitų išorinių veiksnių (pavyzdžiui, rodiklis, kuris matuoja eksporto padidėjimą paremtose įmonėse.), tai rodiklio pasiekimo laikotarpis neturėtų būti pratęsiamas.

b) rodiklio pasiekimo laikotarpio pratęsimas yra galimas tik projekto veiklų įgyvendinimo metu. Jei rodiklis skaičiuojamas po projekto veiklų užbaigimo, tai rodiklio pasiekimo laikotarpis neturėtų būti pratęsiamas, nes tokiu atveju rodiklio pasiekimas nebėra tiesiogiai priklausomas nuo projekto vykdytojo veiklos. Tais atvejais, kai rodiklio pasiekimo laikotarpis gali būti pratęstas, įtariamasis pažeidimas ištaisomas, nepradedant pažeidimo tyrimo. Tačiau rodiklio pasiekimo laikotarpio pratęsimas turi būti užfiksuotas ir tinkamai pagrįstas galutinio mokėjimo prašymo ir (arba) ataskaitos po projekto užbaigimo patikros lapuose.

Atliekant įtariamo pažeidimo ištaisymo procedūrą, reikėtų vadovautis Rekomendacijų IV skyriuje „Supaprastinta įtariamų pažeidimų ištaisymo procedūra“ nustatyta tvarka. Tačiau jei įtariamasis pažeidimas neatitinka bent vienos iš Rekomendacijų 5 punkte nurodytų sąlygų (pavyzdžiui, įtariamasis pažeidimas yra susijęs su išmokėtomis lėšomis), tai tokiu atveju įtariamasis pažeidimas turi būti užregistruojamas Europos Sąjungos struktūrinės paramos

kompiuterinės informacinės valdymo ir priežiūros sistemos 2007–2013 metų ES struktūrinės paramos posistemyje (SFMIS2007) ir pradedamas pažeidimo tyrimas Rekomendacijų III skyriuje nustatyta tvarka. Jei pažeidimo tyrimo metu projekto vykdytoji suteikiama įtariamo pažeidimo ištaisymo terminas, pavyzdžiui, pratęsiamas rodiklio pasiekimo laikotarpis, šiam terminui pasibaigus yra baigiamas pažeidimo tyrimas ir nustatomas ar nenustatomas pažeidimas.

- Jeigu sutartyje nustatytos rodiklio reikšmės nepasiekimas nėra susijęs su konkrečios projekto veiklos vykdymo apimties sumažėjimu, bet yra sąlygotas veiksmų, kurių įtaką sutartyje nustatytos rodiklio reikšmės nepasiekimui projekto vykdytojas galėjo sumažinti. Šis atvejis taikomas tik tiems *rezultato* rodikliams (stebėsenos rodiklių tipas), kurių nepasiekimas nėra susijęs su konkrečios projekto veiklos vykdymo apimties sumažėjimu.

Pažymėtina, kad šiuo atveju pažeidimas gali būti nustatomas tik tais atvejais, kai yra įrodoma, kad projekto vykdytojas galėjo įtakoti sutartyje nustatytos rodiklio reikšmės pasiekimą. Rodiklio reikšmės nepasiekimas gali būti grindžiamas ir netinkamu projekto veiklų įvykdymu, kurį projekto vykdytojas gali įtakoti.

Pavyzdžiui, sutartyje buvo suplanuota panaikinti 4 vnt. „juodųjų dėmių“. Tačiau dėl nepakankamai kokybiškų saugaus eismo gerinimo ir aplinkosaugos priemonių įdiegimo arba dėl netinkamo minėtų priemonių įdiegimo darbų, pasibaigus projektui tam tikruose eismo ruožuose buvo panaikintos tik 2 „juodosios dėmės“, o kituose ruožuose avaringumas netgi padidėjo arba tiesiog pasislinko į kitą vietą.

Nustatant pažeidimą taip pat turi būti atsižvelgiama į tai, ar veiksniai, galėję sąlygoti rodiklio reikšmės nepasiekimą, buvo žinomi sutarties pasirašymo metu, ar projekto vykdytojas, nelaukdamas projekto įgyvendinimo pabaigos, apie galimą riziką nepasiekti sutartyje nustatytos rodiklio reikšmės informavo įgyvendinančiąją instituciją ir projekto įgyvendinimo metu ėmėsi veiksmų užtikrinti šios reikšmės pasiekimą. Kitaip tariant, projekto vykdytojas negali būti pripažintas kaltu dėl sutartyje nustatytos rodiklio reikšmės nepasiekimo, jeigu tinkamai įvykdė visas sutartyje numatytas veiklas, o veiksniai, sąlygoję nagrinėjamo rodiklio sutartyje nustatytos reikšmės nepasiekimą, nebuvo žinomi sutarties pasirašymo metu, tačiau projekto veiklų įgyvendinimo metu sužinojęs apie naujai identifikuotų veiksmų įtaką ir galimą riziką nepasiekti sutartyje nustatytos rodiklio reikšmės, projekto vykdytojas nedelsdamas apie tai informavo įgyvendinančiąją instituciją ir (arba) ėmėsi atitinkamų veiksmų sumažinti identifikuotų veiksmų įtaką ir tokiu būdu užtikrinti sutartyje nustatytos reikšmės pasiekimą. Tokiu atveju, kai negali būti įrodyta, kad projekto vykdytojas negalėjo įtakoti sutartyje nustatytos rodiklio reikšmės pasiekimo įgyvendinus projekto veiklas ir (arba) projekto tęstinumo laikotarpiu, reikia vadovautis Rekomendacijų 26² punkte numatytu atveju, pagal kurį pažeidimas neturi būti nustatomas, kai sutartyje nustatytos rodiklio reikšmės nepasiekimas yra sąlygotas veiksmų, kurių įtakos projekto vykdytojas negalėjo sumažinti.

Šiuo atveju sutartyje nustatytos rodiklio reikšmės nepasiekimo pagrindumas taip pat gali būti vertinamas pagal ministerijos ir (ar) kitos valstybės institucijos parengtą ir su įgyvendinančiąja institucija suderintą **metodiką**, kurioje, nepažeidžiant Rekomendacijose pateiktų nuostatų, gali būti detalizuoti rodiklių nepasiekimo pagrindumo vertinimo principai atsižvelgiant į atitinkamų veiksmų programų prioritetų įgyvendinimo priemonių specifiką. Pažymėtina, kad tokioje metodikoje pateikiami principai negali prieštarauti Rekomendacijose ir šiame Paaiškinime išdėstytiems nuostatomis; jie gali tik detalizuoti šias nuostatas. Pavyzdžiui, tokioje metodikoje gali būti identifikuoti konkretūs (išoriniai) veiksniai, kurie tam tikrame sektoriuje turi būti laikomi kaip priklausantys nuo projekto

vykdytojo veikos, todėl projekto veiklų įgyvendinimo pabaigoje arba projekto tęstinumo laikotarpiu dėl šių veiksnių įtakos projekto vykdytojui nepasiekus sutartyje nustatytos rodiklio reikšmės, pažeidimas turi būti nustatomas.

Įgyvendinus projekto veiklas, tačiau nepasiekus sutartyje nustatytos rodiklio reikšmės, **pažeidimo tyrimas nėra atliekamas**, jeigu yra tenkinama nors viena iš Rekomendacijų 26² punkte numatytų sąlygų:

- 1) Nebuvo galutinai atsiskaityta už rodiklio pasiekimą vadovaujantis konkrečios veiksmų programos priemonės rodiklio skaičiavimo ir matavimo metodika, patvirtinta projekto finansavimo sąlygų apraše, ir (arba) Veiksmų programų įgyvendinimo stebėsenos rodiklių skaičiavimo rekomendacijomis, patvirtintomis Lietuvos Respublikos finansų ministro 2009 m. gegužės 12 d. įsakymu Nr. 1K-159 (Žin., 2009, Nr. 59-2309). Pavyzdžiui, pateikus galutinį mokėjimo prašymą, kai kurie rezultato rodikliai gali būti nepasiekti, nes pagal patvirtintą rodiklio skaičiavimo ir matavimo metodiką už jų pasiekimą turi būti atsiskaitoma praėjus 3 metams po projekto įgyvendinimo pabaigos su ataskaita po projekto užbaigimo.
- 2) Rekomendacijų 26^{1.2} punkte numatyta atveju nepasiekta rodiklio reikšmė sudaro 10 proc. ar mažiau nuo sutartyje nustatytos rodiklio reikšmės. Pavyzdžiui, sutartyje buvo nustatyta per 3 metus po projekto veiklų užbaigimo į tam tikrus, įgyvendinant projekto veiklas renovuotus, turistinius objektus pritraukti 100.000 užsienio turistų. Tačiau jei per 3 metus po projekto veiklų užbaigimo buvo pritraukta tik 95.000 užsienio turistų, tai pažeidimo tyrimas neturi būti atliekamas ir pažeidimas neturi būti nustatomas. Tačiau pažymėtina, kad ši nuostata netaikoma tais atvejais, kai rodiklio reikšmės nepasiekimas yra susijęs su konkrečios projekto veiklos vykdymo apimties sumažėjimu, t. y. Rekomendacijų 26^{1.1} punkte numatyta atveju.
- 3) Įgyvendinančioji institucija jau yra patvirtinusi galutinį mokėjimo prašymą ir (arba) ataskaitą po projekto užbaigimo, kuriuose yra nurodyta galutinė faktiškai pasiekta rodiklio reikšmė. Tai reiškia, kad priimti sprendimai antrą kartą nebeturėtų būti kvestionuojami, išskyrus tuos atvejus, kai priimant sprendimą buvo pateikta neteisinga informacija ir (arba) neteisingai atliktas vertinimas. Tokiu atveju turėtų būti pradedamas įtariamo pažeidimo tyrimas ir iš naujo įvertinamas sutartyje nustatytos rodiklio reikšmės (ne)pasiekimas.
- 4) Sutartyje nustatytos rodiklio reikšmės nepasiekimas yra sąlygotas veiksnių, kurių įtakos sutartyje nustatytos rodiklio reikšmės nepasiekimui projekto vykdytojas negalėjo sumažinti. Pastebėtina, kad šis atvejis daugeliu atvejų turėtų būti taikomas *rezultato* rodikliams (stebėsenos rodiklių tipas), kurių nepasiekimas nėra susijęs su konkrečios projekto veiklos vykdymo apimties sumažėjimu.

Tai reiškia, kad įtariamo pažeidimo tyrimas neturi būti atliekamas, jei sutartyje nustatytos rodiklio reikšmės nepasiekimas nėra sąlygotas konkrečios projekto veiklos apimties sumažėjimo, bet yra sąlygotas veiksnių, kurie nepriklauso nuo projekto vykdytojo veiklos. Tačiau toks sprendimas privalo būti tinkamai pagrįstas ir įformintas galutinio mokėjimo prašymo ir (arba) ataskaitos po projekto užbaigimo patikros lapuose įgyvendinančiosios institucijos vidaus procedūrose nustatyta tvarka. Šiuo atveju įgyvendinančioji institucija privalo ypatingą dėmesį skirti duomenų apie nagrinėjamo rodiklio (dažniausiai rezultato tipo) pasiekimą patikimumui.

Pavyzdžiui, sutartyje buvo nustatyta įdarbinti X proc. neįgalių asmenų, baigusią profesinės rehabilitacijos programą. Tačiau pasibaigus projektui sutartyje nustatyta rodiklio reikšmė nebuvo pasiekta dėl bendro šalies užimtumo lygio sumažėjimo, kurį sąlygojo ekonomikos krizė. Jei projekto vykdytojas pateikia argumentuotą pagrindimą, kad negalėjo sumažinti šių

veiksnių įtakos sutartyje nustatytos rodiklio reikšmės nepasiekimui, tai tokiu atveju pažeidimas neturi būti nustatomas.

Be to, šiuo atveju, kaip ir antruoju išskirtu pažeidimo nustatymo atveju, sutartyje nustatytos rodiklio reikšmės nepasiekimo pagrindumas gali būti vertinamas pagal ministerijos ir (ar) kitos valstybės institucijos parengtą ir su įgyvendinančiąja institucija suderintą **metodiką**, kurioje, nepažeidžiant šiose Rekomendacijose pateiktų nuostatų, gali būti detalizuoti rodiklių nepasiekimo pagrindumo vertinimo principai, atsižvelgiant į atitinkamų veiksmų programų prioritetų įgyvendinimo priemonių specifiką. Tačiau šiuo atveju, priešingai nei minėta pažeidimo nustatymo atveju, svarbu, kad tokioje metodikoje būtų identifikuoti (išoriniai) veiksniai, kurie tam tikrame sektoriuje turi būti laikomi kaip nepriklausantys nuo projekto vykdytojo veikos, todėl projekto veiklų įgyvendinimo pabaigoje arba projekto tęstinumo laikotarpiu dėl šių veiksnių įtakos projekto vykdytojui nepasiekus sutartyje nustatytos rodiklio reikšmės, pažeidimas neturi būti nustatomas.

Vadovaujantis aprašyta tvarka įvertinus sutartyje nustatytos rodiklio reikšmės nepasiekimo priežastis ir nustačius pažeidimą dėl sutartyje nustatytos rodiklio reikšmės nepasiekimo įgyvendinus projekto veiklas, turi būti mažinamas projektui skirtas finansavimas ir (arba) grąžinta dalis išmokėtų finansavimo lėšų. Finansinių korekcijų apskaičiavimo principai yra pateikti Rekomendacijų 26³ punkte ir detalčiau aprašyti sekančioje šio Paaiškinimo dalyje.

III. Projektui skirto finansavimo mažinimo ir (arba) dalies išmokėtų finansavimo lėšų grąžinimo principai

Igyvendinančioji institucija, apskaičiuodama, kokia apimtimi turi būti mažinamas projektui skirtas finansavimas ir (arba) grąžinta dalis išmokėtų finansavimo lėšų nustačius pažeidimą dėl sutartyje nustatytos rodiklio reikšmės nepasiekimo, o ministerija (ar) kita valstybės institucija, priimdama atitinkamą sprendimą, turi vadovautis šiais Rekomendacijų 26³ punkte numatytais principais:

- 1. Jeigu yra nustatomas pažeidimas dėl sutartyje nustatytos rodiklio reikšmės nepasiekimo, kuris yra susijęs su konkrečios projekto veiklos vykdymo apimties sumažėjimu, finansinė korekcija turi būti apskaičiuota proporcingai pagal sumažėjusias projekto veiklų apimtis. Šiuo atveju finansinė korekcija gali būti apskaičiuota tik už nepagrįstą projektui skirtą finansavimo dalį.**

Pavyzdžiui, sutartyje buvo numatyta nutiesti 30 km ilgio kelią, tačiau pateikus galutinį mokėjimo prašymą paaiškėjo, kad buvo nutiesta tik 25 km kelio. Tokiu atveju įgyvendinančioji institucija turėtų siūlyti ministerijai sumažinti projektui skirtą finansavimą ir (arba) pareikalauti iš projekto vykdytojo grąžinti tokią dalį išmokėtų finansavimo lėšų, kiek buvo skirta/išmokėta 5 km nutiesimui.

Pavyzdžiui, sutartyje buvo numatyta išleisti 10.000 tam tikros disciplinos vadovėlių, šiai veiklai įgyvendinti skiriant 100.000 Lt. Tačiau dėl atitinkamos veiklos apimties pasikeitimo iki projekto veiklų įgyvendinimo pabaigos numatoma išleisti tik 7.000 tokių vadovėlių. Skaičiuojant finansinę korekciją proporcingai pagal sumažėjusią projekto veiklos apimtį, lėšas reikėtų mažinti nuo 100.000 Lt iki 70.000 Lt, tačiau dėl padidėjusių kaštų ar kitų tinkamai pagrįstų priežasčių finansinė korekcija gali būti apskaičiuota tik už nepagrįstą projektui skirtą finansavimo dalį. Pavyzdžiui, projektui skirtas finansavimas gali būti mažinamas ne iki 70.000 Lt, bet tik iki 85.000 Lt, jei projekto vykdytojas pagrindžia, kad 7.000 vadovėlių leidybai pagrįstai patyrė ne 70.000 Lt, o 85.000 Lt dėl išlaidų padidėjimo po viešųjų pirkimo procedūros atlikimo ar pan.

- 2. Jeigu yra nustatomas pažeidimas dėl sutartyje nustatytos rodiklio reikšmės nepasiekimo, kuris nėra susijęs su konkrečios projekto veiklos vykdymo apimties sumažėjimu, bet yra sąlygotas veiksmų, kurių įtaką sutartyje nustatytos rodiklio reikšmės nepasiekimui projekto vykdytojas galėjo sumažinti, tokiu atveju finansinė korekcija turi būti apskaičiuota pagal 1 lentelėje nurodytus principus:**

1 lentelė. Finansinių korekcijų skaičiavimo principai

Rodiklio nepasiekimo procentinė dalis (skaičiuojama nuo sutartyje nustatytos rodiklio reikšmės)	Finansinės korekcijos dydis (procentinė dalis nuo visos projektui skirtos tinkamų finansuoti išlaidų sumos)
Daugiau kaip 10 proc. ir iki 25 proc. (įskaitytinai)	5 proc.
Daugiau kaip 25 proc. ir iki 40 proc. (įskaitytinai)	10 proc.
Daugiau kaip 40 proc. ir iki 50 proc. (įskaitytinai)	15 proc.
Daugiau kaip 50 proc.	20 proc.

Pavyzdžiui, sutartyje buvo suplanuota panaikinti 4 vnt. „juodųjų dėmių“. Tačiau pasibaigus projektui dėl nepakankamai kokybiškų saugaus eismo gerinimo ir aplinkosaugos priemonių įdiegimo arba dėl netinkamo minėtų priemonių įdiegimo, tam tikruose eismo ruožuose buvo panaikintos tik 2 „juodosios dėmės“, o kituose ruožuose avaringumas netgi padidėjo arba tiesiog pasislinko į kitą vietą. Tokiu atveju nustačiusi pažeidimą įgyvendinančioji institucija turi siūlyti ministerijai sumažinti projektui skirtą finansavimą ir (arba) pareikalauti iš projekto vykdytojo grąžinti dalį išmokėtų finansavimo lėšų, skaičiuojant taip: kadangi rodiklis nepasiektas 50 proc., tai finansinė korekcija turėtų sudaryti 15 proc. nuo visos projektui skirtos tinkamų finansuoti išlaidų sumos.

Projektui skirta tinkamų finansuoti išlaidų suma – tai yra įgyvendinant projekto veiklas visų pripažintų tinkamomis finansuoti išlaidų suma.

Pastebėtina, kad jei nagrinėjamu atveju daugiau nei vienas rodiklis yra nepasiektas daugiau kaip 10 proc., tokiu atveju turi būti taikoma tik viena didžiausia finansinė korekcija, kurios dydis negali viršyti 20 proc. nuo visos projektui skirtos tinkamų finansuoti išlaidų sumos.

Pavyzdžiui, nustačius pažeidimą dėl dviejų skirtingų rodiklių nepasiekimo, kai vienas rodiklis yra nepasiektas 15 proc., o kitas – 30 proc., finansinė korekcija turi būti skaičiuojama tik pagal pastarąjį rodiklį, kuris yra nepasiektas 30 proc. nuo sutartyje nustatytos rodiklio reikšmės.

Atkreipiame dėmesį, kad esant didesniai nei 50 proc. vieno rodiklio reikšmės nepasiekimui turi būti nagrinėjamas projekto tikslų pasiekimas ir viso projekto pagrįstumas (nutraukiant sutartį ir (arba) susigrąžinant visą projektui skirtą finansavimą).

Vadovaujantis Rekomendacijų 26³.3 punkto nuostatomis, esant poreikiui už skirtingų rodiklių nepasiekimą įgyvendinus projekto veiklas taikyti kelias skirtingas finansines korekcijas, apskaičiuotas vadovaujantis skirtingais principais, numatytais Rekomendacijų 26³.1 ir 26³.2 punktuose, turi būti taikoma tik viena didžiausia finansinė korekcija, apskaičiuota pagal viename iš minėtų punktų nustatytą tvarką.

Pavyzdžiui, jei nustačius pažeidimą dėl dviejų skirtingų rodiklių nepasiekimo, kai vienas rodiklis yra nepasiektas 45 proc. dėl konkrečios projekto veiklos apimties sumažėjimo, o kitas – 15 proc. dėl išorinių veiksnių, kurių įtaką projekto vykdytojas galėjo sumažinti, finansinė korekcija turi būti taikoma apskaičiavus ir palyginus finansinių korekcijų dydį. Pirmojo rodiklio atveju finansinė korekcija sudarytų 45 proc. nuo konkrečiai veiklai skirtos sumos (t.y. nuo 300.000 Lt): 135.000 Lt. Vadovaujantis 1 lentelėje pateiktais finansinių korekcijų skaičiavimo principais, antrojo rodiklio atveju finansinė korekcija sudarytų 5 proc. nuo visų pripažintų tinkamomis deklaruoti išlaidų sumos (t.y. nuo 3.000.000 Lt): 150.000 Lt. Vadinasi, nustačius pažeidimą, turi būti taikoma 150.000 Lt finansinė korekcija, apskaičiuota už antrojo rodiklio nepasiekimą, nors šio rodiklio nepasiekimo lygis ir mažesnis už pirmojo rodiklio.

Vadovaujantis Rekomendacijų 26³.4 punkto nuostatomis, jei pagal Rekomendacijų 26³.1 punkte nustatytą tvarką jau buvo vieną kartą apskaičiuota ir pritaikyta 20 proc. nuo visos projektui skirtos tinkamų finansuoti išlaidų sumos ar didesnė finansinė korekcija už konkretaus rodiklio (dažniausiai produkto ir (arba) fizinio veiklos įgyvendinimo rodiklio) reikšmės nepasiekimą, kuris yra susijęs su projekto veiklos vykdymo apimties sumažėjimu, tai tokiu atveju vėliau antrą kartą nebegali būti

taikoma papildoma pagal Rekomendacijų 26³.2 punkte nustatytą tvarką apskaičiuota finansinė korekcija už kito, nors ir nesusijusio, (dažniausiai rezultato) rodiklio reikšmės nepasiekimą.

Pavyzdžiui, projekto, kurio vertė 2.000.000 Lt, sutartyje buvo suplanuota įgyvendinti suaugusiųjų profesinio mokymo programą (šiai veiklai skiriant 1.000.000 Lt), apmokant 40.000 suaugusiųjų (produkto rodiklis), iš kurių 10.000 suaugusiųjų turi būti įdarbinta per 1 metus po projekto pabaigos (rezultato rodiklis). Tačiau įgyvendinus projekto veiklas buvo apmokyta tik 20.000 suaugusiųjų (t.y. 50 proc. nuo sutartyje suplanuotos rodiklio reikšmės), todėl galutinio mokėjimo prašymo nagrinėjimo metu buvo nustatytas pažeidimas ir pritaikyta finansinė korekcija už produkto rodiklio nepasiekimą. Finansinė korekcija už produkto rodiklio nepasiekimą sudarė 50 proc. nuo atitinkamai veiklai skirtos sumos (1.000.000 Lt), t.y. 500.000 Lt, kas sudaro 25 proc. nuo visos deklaruotinių išlaidų sumos (2.000.000 Lt). Todėl pirmosios ataskaitos po projekto užbaigimo nagrinėjimo metu įgyvendinančioji institucija, nustačiusi, kad rezultato rodiklis yra nepasiektas, tačiau atsižvelgdama į tai, kad maksimali finansinė korekcija jau buvo pritaikyta, įtariamą pažeidimą šiuo atveju turi traktuoti kaip nesusijusį su projekto vykdytojui išmokėtomis lėšomis ir priimti sprendimą dėl jo ištaisymo vadovaudamasi Rekomendacijų IV skyriuje „Supaprastinta įtariamų pažeidimų ištaisymo procedūra“ nustatyta tvarka.

Pažymėtina, kad šiuo atveju atliekant įtariamo pažeidimo ištaisymo veiksmus, galutinio mokėjimo prašymo ir (arba) ataskaitos po projekto užbaigimo patikros lapuose įgyvendinančioji institucija turėtų įrašyti, kad atsižvelgiant į tai, kad jau buvo pritaikyta maksimali finansinė korekcija, projekto vykdytojui papildomų veiksmų nenumatoma. Ištaisius pažeidimą, pažeidimo tyrimas neregistruojamas.

Tačiau jeigu pagal Rekomendacijų 26³.1 punkte nustatytą tvarką apskaičiuota ir pritaikyta finansinė korekcija yra mažesnė nei 20 proc. nuo visos projektui skirtos tinkamų finansuoti išlaidų sumos, tokiu atveju vėliau ji gali būti papildomai padidinta pagal Rekomendacijų 26³.2 punkte nustatytą tvarką, bet ne daugiau kaip iki 20 proc. nuo visos projektui skirtos tinkamų finansuoti išlaidų sumos.

Nuostatos dėl maksimalaus finansinės korekcijos dydžio ribojimo netaikomos tais atvejais, kai ženkliai nepasiekus sutartyje nustatytų rodiklių reikšmių, gali būti nustatyta, kad projekto tikslai ir uždaviniai yra nepasiekti ir dėl to yra pagrindas nutraukti sutartį ir (arba) susigrąžinti visą projektui skirtą finansavimą.

Jeigu tas pats projekto vykdytojas įgyvendino kelis skirtingus projektus, kurių metu nepasiekė tokių pačių rodiklių, tokiu atveju finansinės korekcijos turi būti taikomos visuose projektuose, kurių sutartyse yra nustatyti nagrinėjami (nepasiekti) rodikliai.

IV. Baigiamoji dalis

Pažymėtina, kad jeigu įgyvendinančioji institucija nustato pažeidimą dėl sutartyje nustatytos rodiklio reikšmės nepasiekimo projekto veiklų įgyvendinimo pabaigoje ir (arba) projekto tęstinumo laikotarpiu ir pritaiko atitinkamą finansinę korekciją, **sutarties keitimas dėl joje nustatytos rodiklio reikšmės mažinimo neturi būti atliekamas**. Sutarties keitimas dėl joje nustatytos rodiklio reikšmės mažinimo neturėtų būti atliekamas, net ir nenustačius pažeidimo. Nustatytos priežastys ir argumentuoti paaiškinimai dėl šios reikšmės nepasiekimo įgyvendinus projekto veiklas turi būti fiksuojami galutinio mokėjimo prašymo ir (arba) ataskaitos po projekto užbaigimo patikros lapuose ir (arba) pažeidimo tyrimo dokumentuose.

Siekiant užtikrinti naujuose PAFT punktuose numatytų nuostatų žinomumą projektų pareiškėjų ir (arba) vykdytojų tarpe, rekomenduojama ministerijoms ir (ar) kitoms valstybės institucijoms, į **naujai rengiamus projektų finansavimo sąlygų aprašus ir (arba) naujai rengiamų sutarčių specialiąsias sąlygas**³ įtraukti punktus, nustatančius, kad projektai turės siekti sutartyje nustatytų rodiklių reikšmių, o iki projekto veiklų įgyvendinimo pabaigos ir (arba) projekto tęstinumo laikotarpiu nepasiekus sutartyje nustatytų rodiklių reikšmių, ministerija ir (ar) kita valstybės institucija, įgyvendinančiosios institucijos siūlymu, turi teisę sumažinti projektui skirtą finansavimą ir (arba) pareikalauti grąžinti dalį išmokėtų finansavimo lėšų.

Atkreipiame dėmesį, kad jau įgyvendinamų ir (arba) baigtų projektų atveju minėtų punktų įtraukti į projektų finansavimo sąlygų aprašus ar sutarčių specialiąsias sąlygas nėra būtina, nes naujieji PAFT punktai nenustato iš principo naujų nuostatų, o tik detalizuoja esamas PAFT nuostatas, labiau susiejant jas su sutartyse nustatytų rodiklių reikšmių mažinimo ir (arba) nepasiekimo atvejais. Atsižvelgiant į tai, net ir tuo atveju, **jei naujų PAFT punktų nuostatos nebuvo įtrauktos į projektų finansavimo sąlygų aprašus ir (arba) sutarčių specialiąsias sąlygas, jos turi būti taikomos visiems įgyvendinamiems ir (arba) baigtiems projektams**, kuriuose duomenys apie sutartyse nustatytų rodiklių reikšmių pasiekimą dar nėra patvirtinti (galutiniam) mokėjimo prašyme ir (arba) ataskaitoje po projekto užbaigimo. Tačiau jei duomenys apie tam tikro rodiklio reikšmės pasiekimą jau buvo patvirtinti laikantis galiojančių PAFT nuostatų, tai iki naujų PAFT ir Rekomendacijų punktų patvirtinimo priimti sprendimai antrą kartą nebeturėtų būti kvestionuojami.

Siekiant užtikrinti tinkamą **audito seką**, įgyvendinančiosios institucijos praktikoje taikydamos nustatytus projektams skirto finansavimo mažinimo ir (arba) dalies išmokėtų finansavimo lėšų grąžinimo principus, turi dokumentuoti visus nagrinėjamus sutartyse nustatytų rodiklių reikšmių mažėjimo ir (arba) nepasiekimo atvejus ir priimamus sprendimus siūlyti ar nesiūlyti ministerijai ar kitai valstybės institucijai sumažinti projektui skirtą finansavimą ir (arba) pareikalauti ar nepareikalauti iš projekto vykdytojo grąžinti dalį išmokėtų finansavimo lėšų. Tai reiškia, kad: a) visi sutartyse nustatytų rodiklių reikšmių mažėjimo ir (arba) nepasiekimo atvejai turi būti fiksuojami sutarčių keitimo, mokėjimo prašymų ir ataskaitų po projekto užbaigimo patikros lapuose, nurodant išnagrinėtas sutartyse nustatytų rodiklių reikšmių mažėjimo ir (arba) nepasiekimo priežastis ir argumentuojant siūlomus priimti ir (arba) priimtus sprendimus; b) saugomi visi susirašinėjimo šiais klausimais dokumentai; c) kaupiami su pažeidimų tyrimu ir (arba) nustatymu susiję dokumentai.

³ Jau pasirašytų sutarčių atveju, reiktų vadovautis sutarčių bendrųjų sąlygų 10.13¹. punktu „*Ministerija ir (arba) kita valstybės institucija arba tuo atveju, kai sutartis dvišalė, Įgyvendinančioji institucija, turi teisę vienašališku sprendimu pakeisti Sutartį (taip pat ją nutraukti), kai keičiasi Lietuvos Respublikos ir (arba) Europos Sąjungos teisės aktų nuostatos, dėl kurių reikia keisti Sutartį*“.